



## Itä-Kainuun kääpäselvitykset 2015

### Paahde Life (LIFE13NAT/FI/000099)



## JOHDANTO JA MENETELMÄT

### Kartoitusten tavoite ja tarkoitus

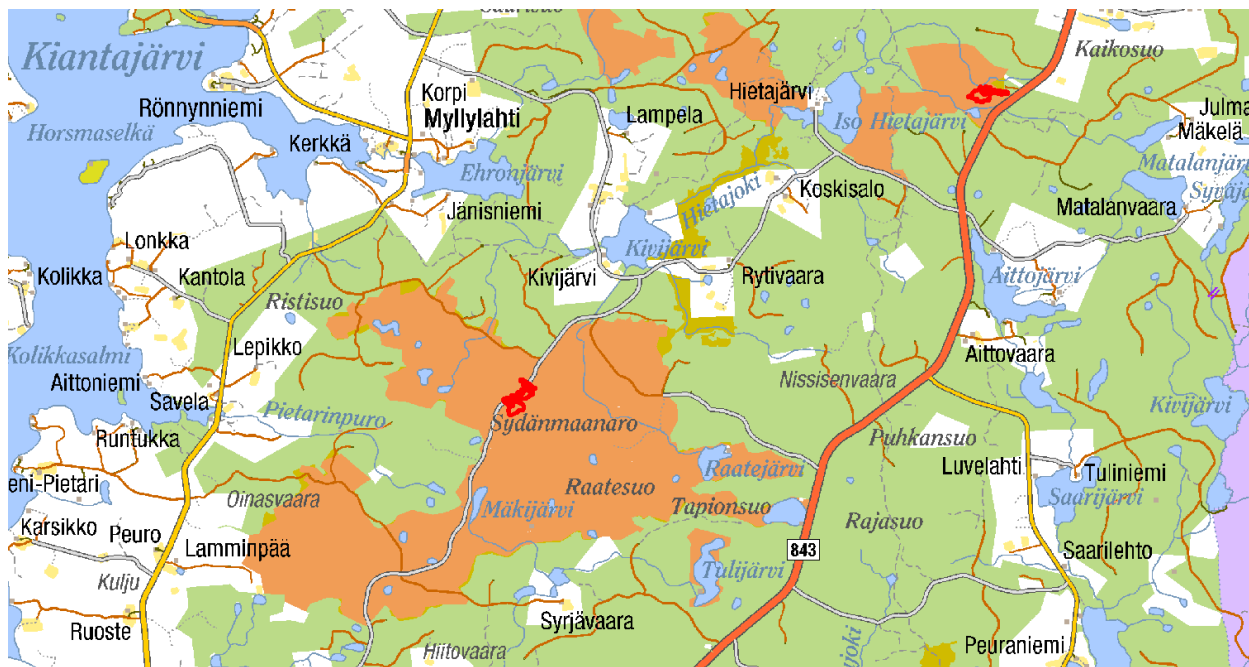
Työ oli osa Paahde Life -hankkeen edellyttämiä lajistokartoituksia. Kartoituksen kohdistuivat neljälle Natura 2000 -alueelle Kuhmon ja Suomussalmen kunnissa. Inventoinnit kohdentuivat poltettavaksi valituille metsäaluille, joille tarvittiin tietoa toimenpiteiden toteuttamiseen vaikuttavasta kääpälajistosta. Erityisesti tarkoituksena oli selvittää punalistattujen kääpälajien esiintyminen, jotka voisivat olla esteenä poltoille. Kohteet sisälsivät useita metsien kehitysluokkia. Tutkituilta Natura-alueilta oli aiemmin vain muutamia kääpien havaintotietoja.

### Kartoituskohteet ja menetelmät

Kohteista kaksi sijaitsi Kuhmossa. Irkunpuro sijaitsee Iso-Palonen - Maariansärkät (FI 1200 252) Natura 2000 -alueella ja Häikäniemi Lentuan alueella (FI 1200 251). Mäntypuro (FI 1200 736) ja Sydänmaanaro (FI 1200 721) sijaitsevat Suomussalmella. Kaksi kohteista sisälsi edustavuudeltaan merkittäväksi luokiteltua boreaalista luonnonmetsää (9010). Natura-alueiden pinta-alat kokonaisuudessa ovat 203 - 6591 hehtaaria.

Kartoitukset suoritettiin 28.-30.9.2015. Inventointi keskittyi isoihin kuusi- ja mäntymaapuihin. Runsausia ei laskettu kuin punalistattujen lajien osalta. Inventoitavien kohteiden pinta-ala oli yhteensä noin 54 hehtaaria. Lahopuun määräksi oli arvioitu eri kohteiden kuvioilla <5 -23 m<sup>3</sup>/ha.

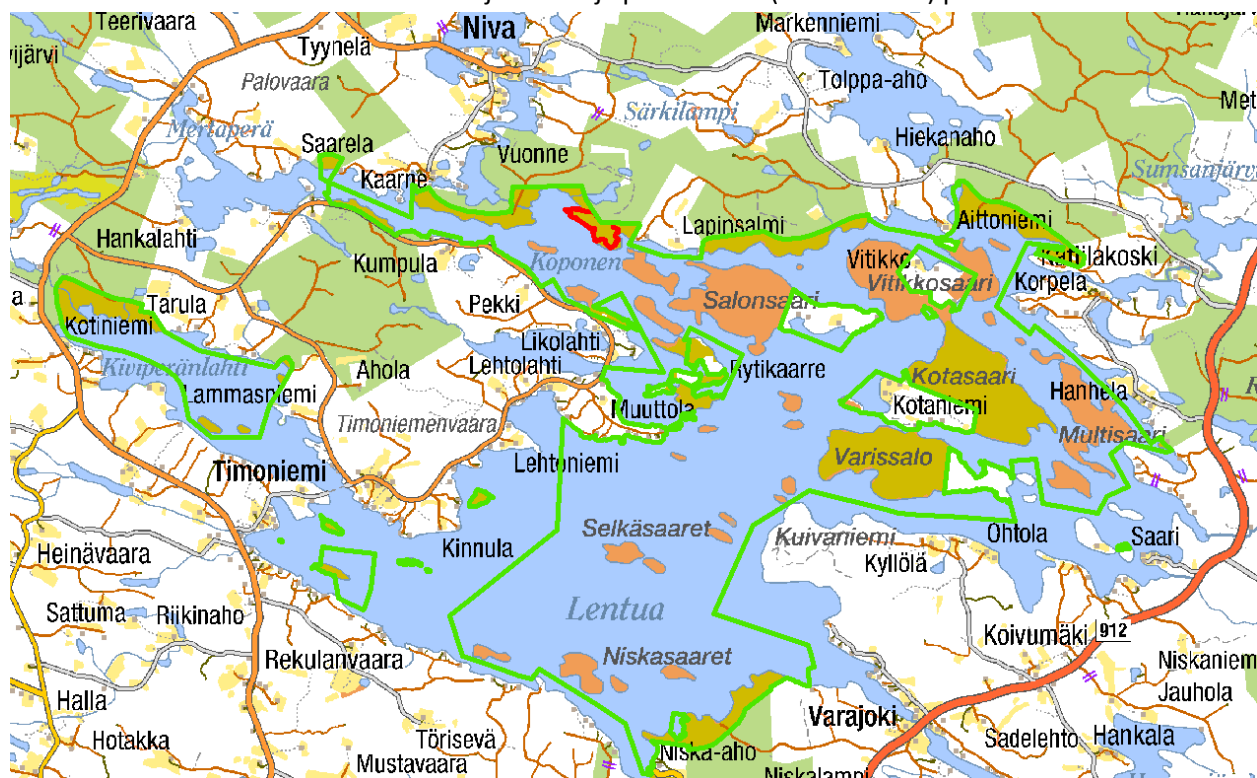
Kuva 1. Suomussalmen polttokehteet punaisella rajauksella.



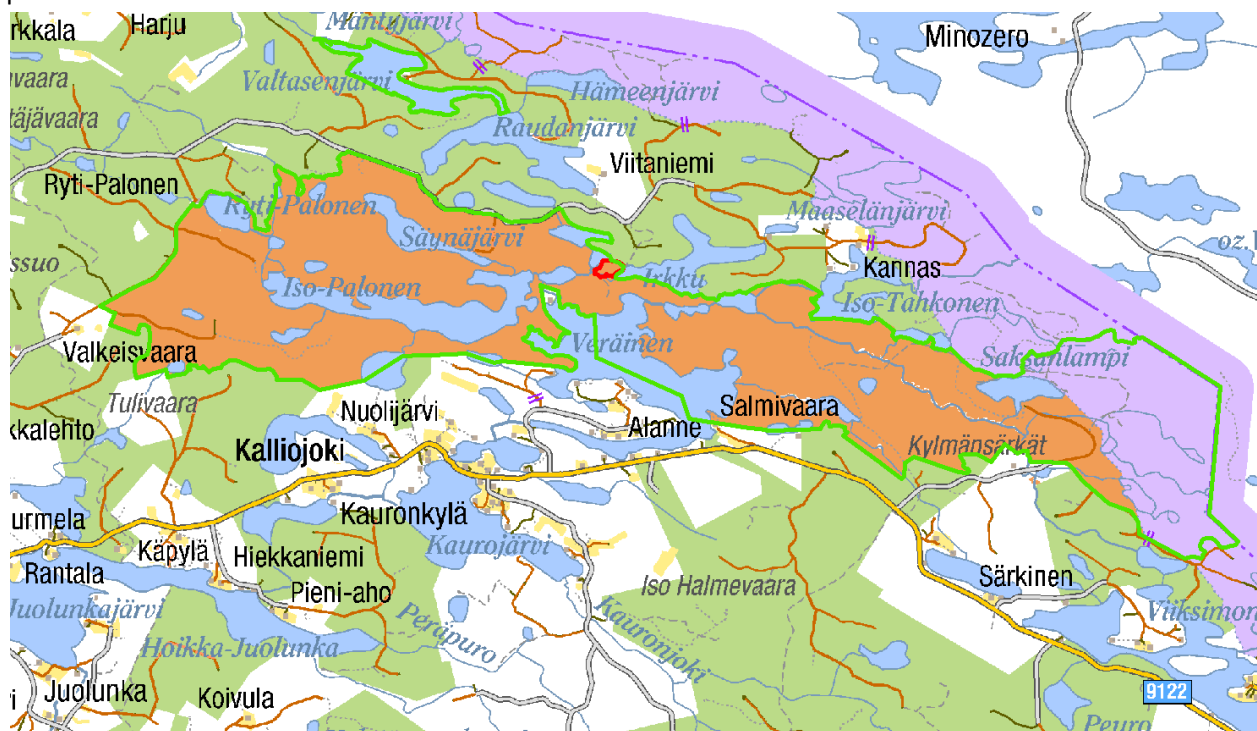
Kuva 2. Kuhmon polttokehteet punaisella rajauksella.



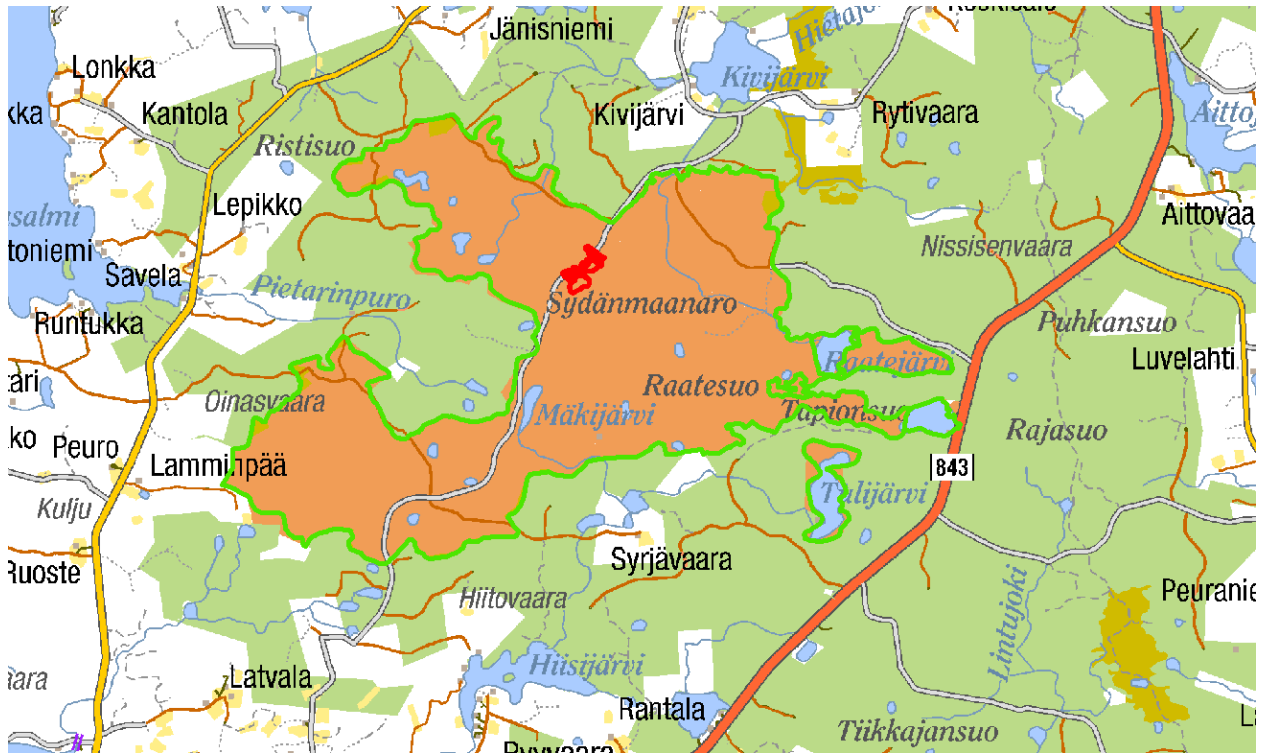
Kuva 3. Lentuan Natura-alue vihreällä rajauksella ja polttokohde(Häikänniemi) punaisella.



Kuva 4. Iso-Palonen – Maariansärkät Natura-alue vihreällä rajauksella ja polttokohde (Irkunpuro) punaisella.



Kuva 5. Sydänmaanaron Natura-alue vihreällä rajauksella ja polttokohte punaisella.



Kuva 6. Mäntypuron Natura-alue vihreällä rajauksella ja polttokohte punaisella.

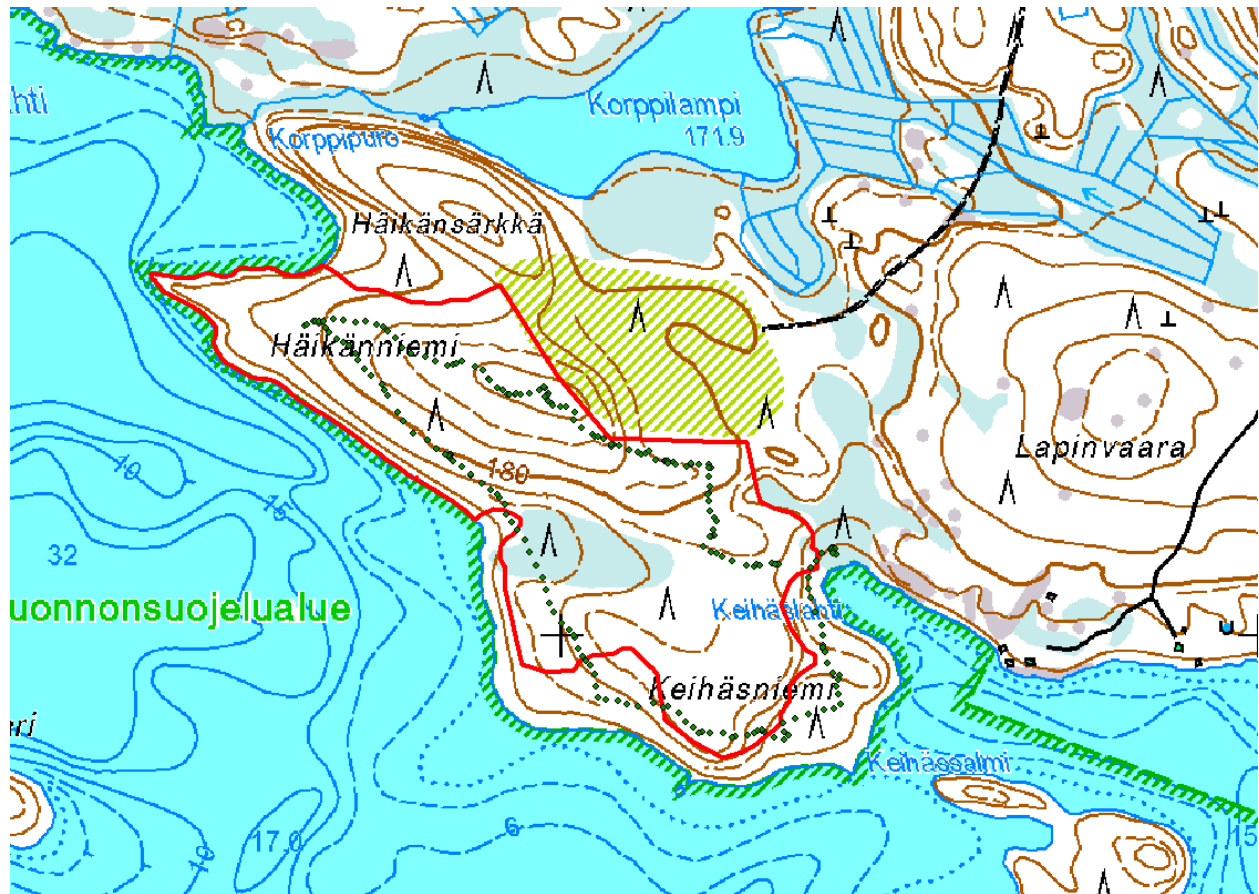


## TULOKSET

### Kartoitusjälki

Paikannuksen apuna käytettiin gps-laitetta. Laite käynnistettiin päälle inventointikohteelle kartoitusjäljen saamiseksi. Runkojen tutkimisen helpottamisen vuoksi laite ei kulkenut kuitenkaan ihan koko ajan mukana, vaan useiden lähekkäisten runkojen tutkimisen ajaksi se jäi yleensä ensimmäiselle rungolle. Tällaisissa tapauksissa rungot olivat kuitenkin korkeintaan muutaman kymmenen metrin päässä kartalla esitetyistä jäljistä.

Kuva 7. Häikänniemen kartoitusjälki vihreällä, polttoalue punaisella.



Kuva 8. Irkunpuron kartoitusjälki vihreällä, polttoalue punaisella.



Kuva 9. Sydänmaanaron kartoitusjälki vihreällä, polttoalue punaisella.



Kuva 10. Mäntypuron kartoitusjälki vihreällä, polttoalue punaisella.



### Lajihavainnot

Kartoituksissa löytyi yhteensä 38 kääpäalajia, joista viisi on silmälläpidettäviä (NT). Lisäksi löytyi kolme muuta indikaattorikääväkstä, joista yksi on silmälläpidettävä. Yleisin indikaattorikääväkäs oli korokääpä (*Oligoporus sericeomollis*), jota löytyi kaikilta tutkituilta kohteilta. Lehtipuiden lajisto jäi vähäiseksi sekä kuolleen lehtipuuston määrän että inventoinnin painotuksen vuoksi. Lehtipuiden lajistosta pakurikäpä (*Inonotus obliquus*) ja taulakääpä (*Fomes fomentarius*) löytyivät kaikilta tutkituilta alueilta. Arinakääpiä (*Phellinus igniarius* coll.) ei määritetty lajilleen, mutta kartoituksissa löytyi myös pari sysikäpä (*Phellinus nigricans*) muistuttavaa yksilöä. Lisäksi arinakääpä löytyi yhdeltä lepältä, joka oli isäntäpuun perusteella mahdollisesti lepänarinakääpä (*Phellinus alni*). Silmälläpidettävien lajien tiedot tallennettiin kartoitusten jälkeen Herta eliölajit -tietojärjestelmään. Kerättyjen näytteiden varmistuksen tai määrityksen mikroskopoimalla suoritti Matti Kulju. Satunnaisesti kerätyt orvaknäytteet ilman indikaattoriarvoa olivat tavallisia lajeja, eikä niitä ole sisällytetty raporttiin.

Irkunpuro (8 ha) on kehitysluokkien 30-40 männikköä. Kohdetta ei ole luokiteltu boreaaliseksi luonnonmetsäksi. Kohteen lahoppuujatkumo on katkennut eikä puustossa ole kerroksellisuutta. Alue on myös harvennushakattu. Kuvioilta löytyi kuitenkin harvakseltaan pitkälle lahoja mäntymaapuita ja vanhoja palokantoja. Lajimäärä (16) jäi vaatimattomaksi puuston yksipuolisuuden vuoksi, mutta lajistossa on myös useita vanhan metsän indikaattorilajeja. Irkunpuroilta löytyi kaksi silmälläpidettävää kääväksälajia, hentohaprakääpä (*Postia lateritia*) ja mäntyraspikka (*Odonticum romellii*).



Häikänniemen kohde oli tutkituista suurin, mutta myös vähälajisin (13 lajia). Häikänniemellä ei ole boreaalisen luonnonmetsän kriteerejä täyttäviä osia. Suurin osa kohteesta on nuorta - varttunutta kasvatusmetsää, jossa ei ole juurikaan luontaista lahopuuta. Näissä osissa on kuitenkin tehty pienaukkoja, joissa on ohutta mäntymaapuuta. Suhteellisen tuoreet, tuotetut kuolleet männyt eivät kuitenkaan juuri elätä vaativaa käväkälajistoa, joten näiden tutkiminen jäi hyvin vähiin. Osa kohteesta on kehitysluokan 40 mäntyvaltaista kangasta, jossa on tehty lahopuunlisäystä. Näiltä isommiltakaan rungoilta ei löytynyt kuin yleisiä lajeja, kuten männynkynsikääpä (*Trichaptum fuscoviolaceum*) ja rustokääpää (*Skeletocutis amorpha*). Vaativammasta lajistosta löytyi yksi riekonkäävän (*Antrodia albobrunnea*) esiintymä pitkälle laholta männyn kappaleelta.

Sydänmaanaron kuviot ovat pinta-alaltaan 13 hehtaaria ja osa suunnitellusta polttoalueesta on luokiteltu heikentyneeksi, mutta edustavuudeltaan merkittäväksi luonnonmetsäksi. Lajimäärä jäi silti suhteellisen vähäiseksi (23 kääpälajia). Alueelta löytyi seitsemän indikaattorilajia, joista pursukääpä (*Amylocystis lapponica*) ja riekonkääpä ovat aarniometsien indikaattoreita. Kohde oli tutkituista alueista luonnontilaisuudeltaan edustavin.

Mäntypuron kuvioiden pinta-ala on noin kahdeksan hehtaaria. Kohteen poltettavat kuviot on luokiteltu edustavuudeltaan merkittäviksi luonnonmetsiksi. Lahopuun määräksi on arvioitu 13-23 m<sup>3</sup>/ha. Kartoituksissa löytyi 23 kääpälajia. Lajeista kahdeksan on indikaattoreita, joista sirppikääpä (*Sidera lenis*) on aarniometsien indikaattori. Löytyneistä lajeista sirppikääpä ja rusokantokääpä (*Fomitopsis rosea*) ovat silmälläpidettäviä (NT).

Tulosten perusteella kaikki inventoidut kohteet sopivat poltettavaksi. Erityisesti Irkunpuro sekä Häikänniemi ovat lajistollisesti ja puuston rakenteeltaan heikkoja. Alueilla ei ollut erityisiä lahopuu- tai lajistokeskittymiä, joiden rajaaminen ulos poltosta olisi perusteltavaa. Kaikkien kohteiden läheisyydessä on luonnonmetsiä, joista vaativankin lajiston leviäminen polttoaloille on todennäköistä.

**Taulukko 1.** Havaitut lajit. Kuusimetsien tai mäntymetsien indikaattorilaji: yhden =\* tai kahden \*\* pisteen indikaattori. ( ) = muu kääväkäs.

Tieteellinen nimi	IUCN	Irkunpuro	Häikänniemi	Sydänmaanaro	Mäntypuro
<i>Amylocystis lapponica</i> **	NT			X	
<i>Anomoporia kamtschatica</i> *		X		X	
<i>Antrodia albobrunnea</i> **	NT		X	X	
<i>Antrodia pallescens</i>				X	
<i>Antrodia serialis</i>		X	X	X	X
<i>Antrodia sinuosa</i>		X	X	X	X
<i>Antrodia xantha</i>		X	X	X	X
<i>Cerrena unicolor</i>					X
<i>Coltricia perennis</i>		X			
<i>Fomes fomentarius</i>		X	X	X	X
<i>Fomitopsis pinicola</i>		X	X	X	X
<i>Fomitopsis rosea</i> *	NT				X
<i>Gloeophyllum sepiarium</i>			X	X	
<i>Gloeoporus dichrous</i>				X	X
<i>Inonotus obliquus</i>		X	X	X	X
<i>Inonotus rheades</i>					X
<i>Oligoporus sericeomollis</i> *		X	X	X	X
<i>Phellinus abietinum</i> *				X	X
<i>Phellinus conchatus</i>					X
<i>Phellinus ferrugineofuscus</i> *				X	X
<i>Phellinus igniarius coll.</i>			X	X	
<i>Phellinus lundellii</i> *					X
<i>Phellinus nigrolimitatus</i> *		X			
<i>Phellinus pini</i> *					X
<i>Phellinus tremulae</i>				X	
<i>Phellinus viticola</i> *				X	X
<i>Piptoporus betulinus</i>				X	X
<i>Postia caesia</i>				X	X
<i>Postia fragilis</i>		X			
<i>Postia lateritia</i> *	NT	X			
<i>Postia leucomallela</i> *		X			
<i>Rigidoporus corticola</i>				X	
<i>Sidera lenis</i> **	NT				X
<i>Skeletocutis amorpha</i>		X	X		
<i>Steccherinum luteoalbum</i> *		X			
<i>Trametes hirsuta</i>					X
<i>Trichaptum abietinum</i>			X	X	X
<i>Trichaptum fuscoviolaceum</i>		X	X	X	X
<i>(Asterodon ferruginosus)</i> *		X			

---

<i>(Chaetoderma luna)</i> *				x	
<i>(Odonticum romellii)</i> *	NT	x			
<b>Kääpälaajat yhteensä</b>		16	13	23	23